

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 80% מן הרמה הרגילה

מועד חורף תשפ"ב 2022

סמל שאלון: 34281

הפתרון נכתב על ידי אביעד ורדי וחגית קוטוק
מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פרק ראשון

שאלה 1

א. ציין: עקרון שלטון החוק

הצג: עקרון זה, קובע את עליונות החוק במדינה/האזרחים ורשויות השלטון כפופים לחוק/חובת הציות לחוק חלה על כולם באופן שווה על כולם. שלטון החוק במדינה דמוקרטית קובע את כללי ההתנהגות באמצעות חוקים אשר מחייבים הן את האזרחים והן את השלטון. החוקים נחקקים על ידי הרשות המחוקקת, שמבטאת את ריבונות העם. החוק מבהיר לאזרחים ולשלטון את המותר והאסור.

הסבר: העיקרון הדמוקרטי שעל פיו פעל ארגון "כבאות והצלה לישראל", הוא עיקרון שלטון החוק. בקטע מתואר שארגון "כבאות והצלה לישראל" פועל בהתאם להנחיות ותקני בטיחות בין לאומיים וכל לוחמי האש מחויבים לנהלים אלו. בנוסף לכך לוחמי אש לא יוכלו לגדל זקנים כי זה מנוגד להנחיות ועלול לפגוע בפתחותם.

"הוא פועל על פי תקני בטיחות בין לאומיים בנוגע לביגוד, למסכות פנים ולאמצעי מיגון. לוחמי האש המועסקים בארגון מחויבים להשתמש בפריטי הלבוש ובאמצעים על פי ההנחיות.... ייאסר על לוחמי האש לגדל זקן כפי שנדרש על פי ההנחיות".

קישור: עקרון שלטון החוק בא לידי ביטוי בקטע, בכך שלוחמי האש מחויבים לשמור על הנהלים וההנחיות בנושא אמצעי מיגון וגידול זקן לוחמי האש מחויבים בהתאם לחוק.

ב. ציין: חופש הדת

הצג: לכל אדם הזכות להחזיק בכל אמונה, להשתייך לכל קבוצה דתית, לקיים כל טקס, מנהג, או פולחן.

הסבר: הזכות שנפגעת לטענתם של חלק מלוחמי האש, היא חופש הדת. טענתם היא כי על פי המסורת באסלם וביהדות נהוג לגדל זקן בשם חופש הדת ובמידה ואוסרים עליהם ישנה פגיעה בזכות זו.

" הודעה זו עוררה כעס רב והתנגדות בקרב כמה מלוחמי האש. הם טוענים כי האיסור על גידול זקן מונע מהם לקיים מסורת המקובלת ביהדות ובאסלם.

קישור: הקטע עוסק בפגיעה בחופש הדת לטענתם של כמה מלוחמי האש, זכותו של כל אדם לקיים את אורחות הדת והאמונה שלו. במקרה זה גידול זקן.

א. ציין: חוק השבות

הצג: חוק משנת 1950 הקובע שכל יהודי זכאי לעלות לארץ. החוק מאפשר גם לבני/בנות זוגם של יהודים, ילדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם, ונכדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם לעלות לארץ. חוק זה עוסק בזכותו של כל יהודי לעלות ארצה, ומאפשר לכל ליהודי הרוצה בכך לקבל אזרחות מרגע עלייתו לארץ. החוק מגדיר מיהו יהודי, מי רשאי לעלות לארץ וקובע מגבלות על העלייה.

הסבר: החוק עליו התבססה התיירת בבקשתה לקבלת מעמד כעולה חדשה הוא חוק השבות (סעיף 4א).

בקטע מדובר על תיירת שאינה יהודייה שהגיעה לארץ וביקשה לקבל מעמד של עולה חדשה בשל יהדותו של אביה של בעלה.

"הסיבה לבקשתה זו היא שבעלה, שנפטר, היה זכאי למעמד עולה חדש משום שאביו היה יהודי"

קישור: בקטע מתוארת בקשתה של עולה חדשה לבסס את מעמדה בארץ בשל יהדותו של בעלה שנפטר, בהתאם לסעיף 4א, לחוק השבות, המאפשר קבלת מעמד של עולה חדש ליהודי ולבן זוגו.

ב. ציין: מנגנון פיקוח וביקורת פורמלי

הצג: ביקורת שמקיימים גופים ומוסדות שלטוניים/ביקורת של מוסדות: הפרלמנט אופוזיציה, ועדות, הכנסת, כלים פרלמנטריים, מבקר המדינה, נציב תלונות הציבור, מערכת המשפט שהוסמכו לשם כך לפי בחוק. לשם הגבלת השלטון ופיקוח על השלטון ועל חוקיות פעולותיו.

הסבר: סוג מנגנון הפיקוח והביקורת שבו נעזרה התיירת כדי להשיג את מטרותיה, מנגנון פיקוח וביקורת פורמלי- **מערכת בתי המשפט**, בג"ץ הבוחן האם פעולותיהן של רשויות השלטון נעשות בהתאם לחוק. מערכת המשפט מגנה על זכויות האדם והאזרח מפני רשויות השלטון, ובכך מונעת עריצות ושרירותיות.

בקטע מדובר על תיירת שעתרה לבג"ץ כדי שיידון בסירוב של משרד הפנים להעניק לה מעמד של עולה חדשה ובג"ץ התערב למען התיירת והוציא צו לשינוי מעמדה.

"... התיירת עתרה לבג"ץ. בג"ץ דן בעתירה בהרכב של שלושה שופטים. בעקבות הדיון פסקו השופטים על מתן צו המורה למשרד הפנים להעניק לתיירת מעמד של עולה חדשה".

קישור: הקטע עוסק במנגנון פיקוח וביקורת פורמלי, מערכת המשפט- בג"ץ אשר התערב לטובתה של התיירת והורה על למשרד הפנים לשנות את החלטתו. משרד הפנים מחויב לפעול בהתאם להחלטת בג"ץ.

3. הסדר "הסטטוס קוו" הוא ההסדר להכרעה במחלוקות בסוגיות דת ומדינה שיסודו מיוחס למכתב הצהרת כוונות מ-1947 (שנשלח מהנהלת הסוכנות היהודית למפלגת אגודת ישראל). ההסדר נועד למנוע העמקת מחלוקות בין דתיים לחילוניים ולאפשר חיים משותפים במדינה שעתידה לקום. עוסק בהסדרת ארבע סוגיות מרכזיות של דת ומדינה:

א. הגדרת השבת כיום המנוחה במדינת ישראל ליהודים .

ב. מטבח כשר במוסדות ממלכתיים

ג. נישואין וגירושין של יהודים יתנהלו בהתאם להלכה

ד. מתן אוטונומיה לזרם החינוך הדתי.

4. הרשות השופטת עצמאית בהחלטותיה השיפוטיות במטרה להבטיח מימוש הזכות להליך הוגן, עקרון שלטון החוק ושמירה על אמון הציבור במערכת המשפט.

עקרון זה מובטח באמצעות מספר כללים:

מרות החוק – השופטים כפופים אך ורק לחוק ופוסקים לפיו.

תנאי העסקת השופטים - שכר השופטים גבוה ונקבע ע"י ועדת הכספים של הכנסת.

משך כהונת שופט - הוא עד גיל פרישה 70.

איסור עבודה נוספת - אסור לשופט לשמש בכל תפקיד פוליטי.

הדחת שופט - הדחת שופט נעשית בגין עבירות חמורות ולא בגין תוכן פסקי הדין שלו.

חסינות השופטים – חסינות מפני אחריות אזרחית בגין הכרעות שיפוטיות ומפני חקירה פלילית, ללא אישור היועמ"שית.

5. זכויות קבוצתיות הן זכויות קיבוציות הניתנות לקבוצות אתניות-תרבותיות/מיעוטים לאומיים, באות לידי ביטוי בתחומים הבאים: שפה, חינוך, תרבות, ייצוג כקבוצה. מטרתן להסדיר בצורה מוסדית את זהותה הייחודית של הקבוצה במדינה. המדינה קובעת את היקף הענקתן ואת מידת התמיכה המוסדית בהן.

6. מעצר מנהלי הוא מעצר מניעתי מידי ללא הליך פלילי רגיל כנגד העצור/גם בלי שהוא מואשם בביצוע עבירה כלשהי (סמכותו של שר הביטחון להורות עליו). מטרתו למנוע פגיעה בביטחון הציבור/בטחון המדינה/זכות לחיים וביטחון של אזרחי המדינה. הליך הנתון לביקורת רבה בשל הפגיעה הקשה בזכויות ולכן חלות עליו הגבלות בחוק (בסמכות שר הביטחון בלבד לבצע מעצר מנהלי לפרק זמן ארוך, תקף לתקופה של 6 חודשים וניתן להארכה).

7. שני הבדלים בין הגישה הכלכלית-חברתית הליברלית ובין הגישה הכלכלית-חברתית הסוציאל-דמוקרטית:
- א. הגישה הכלכלית-חברתית הליברלית דוגלת בערך **החירות** בנושאים כלכליים-חברתיים. לעומת זאת, הגישה החברתית הכלכלית הסוציאל דמוקרטית דוגלת בערך **השוויון** בנושאים הכלכליים-חברתיים.
- ב. הגישה הכלכלית-חברתית הליברלית מאמינה בהתערבות מינימאלית של המדינה בנושאים כלכליים-חברתיים. לעומת זאת, הגישה הסוציאל-דמוקרטית מאמינה בהתערבות המדינה בנושאים כלכליים-חברתיים, ומתפקיד המדינה ליצור רשת סוציאלית למען אזרחי המדינה.

אשכול העולם היהודי.

8. **הצג:** המחלוקת בחברה הישראלית בנוגע לסוגיית הנישואים והגירושים מתבססת על חוסר ההסכמה שהדתיים רואים את סוגיית נישואים וגירושים בישראל ככזו שעתידה להתנהל על-פי ההלכה, על-פי "חוק בתי-דין רבנים". החילונים מבקשים שבסוגיית נישואים וגירושים המדינה לא תתערב, ותאפשר חופש בחירה וחופש מדת.

הצג: הזכות לחירות היא הזכות של כל אדם לחיות ולהחליט לפעול ולעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי. אדם הוא ייצור אוטונומי היכול להחליט בעבור עצמו על דרך פעולתו ולכן הוא אחראי על גופו ועל חייו.

הסבר: הזכות לחירות באה לידי ביטוי במחלוקת בסוגיית נישואין וגירושים בחברה הישראלית שהציבור החילוני מבקש לבחור לעצב את חייו על פי רצונו ולא להיות כבול לאורחות הדת נישואים וגירושים על פי ההלכה.

פרק שלישי

13. תפקידי הכנסת הם:

- א. **כינון ממשלה**- מכוננת את הממשלה ומוסמכת להצביע אי-אמון בממשלה.
- ב. **חקיקה**- תפקידה העיקרי הוא חקיקת חוקים.
- ג. **פיקוח וביקורת**- מהווה מנגנון פיקוח פורמאלי/מפקחת ומבקרת את מדיניותה ופעולותיה של הרשות המבצעת ע"י אופוזיציה, ועדות, אישור תקציב וכלים פרלמנטריים.
- ד. **אסיפה מכוננת**- בהתאם לפסיקת בית המשפט מהווה גם רשות מכוננת לענייני חוקה.
- ה. **מינוי בעלי תפקידים**-בוחרת/ממנה בכירים כמו- נשיא המדינה ומבקר המדינה.
- ו. **ייצוג האזרחים**-מייצגת את ריבונות האזרחים ואת העמדות השונות בחברה.
- הסבר:** אחד מתפקידי הכנסת שבא לידי ביטוי בנאום של נשיא המדינה הוא בחירת נשיא המדינה.

"אני ניצב לפניכם היום, חברות וחברי הכנסת, נרגש מקבל עלי בהוקרה את האחריות הכבדה שהטלתם עלי, לכהן בתפקיד הנשיא אחת עשר של מדינת ישראל".

קישור: מתוך נאומו של נשיא המדינה בא לידי ביטוי אחד מתפקידי הכנסת הוא בחירת נשיא מדינת ישראל.

14. הצג: עקרון ההסכמיות -הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים. ישנו מתח בין ערך הפלורליזם המעודד ריבוי דעות לערך ההסכמיות המחזק את האחידות/ הערכים המשותפים.

הסבר: עקרון ההסכמיות מופיע בנאומו של הנשיא ובא לידי ביטוי בכך שהנשיא המדינה רואה בתפקידו כתפקיד שמטרתו ללכד את הערכים המשותפים של העם למרות המחלוקות שיש בו וזאת כדי לשמור על חברה ישראלית יחד כדי שלא להתדרדר למצב של ניכור בין הקבוצות.

" אזרחיות ואזרחי ישראל, עם הצפייה, התקווה והחלומות שלכם, אצא למלא את השליחות שלי להיות נשיא של כולם... המילים הגדולות והמופשטות האלה מביעות את הבסיס האיתן שמחזק אותנו יחד, למרות כל המחלוקות שבנינו. בסיס זה הוא חיוני כדי שאנשים יוכלו לחיות יחד כקבוצה ואנחנו חייבים לחיות כאן יחד. החיים יחד אינם גזירת גורל- אלה שותפות גורל..... להרבות באהבת ישראל ולהיות מאוחדים".

קישור: מנאומו של נשיא המדינה עולה הקריאה לקיום כללי משחק בסיסיים דמוקרטיים משותפים לכלל האזרחים בחברה.

15. העמדה (ה"חלום)" מדינת לאום יהודית אתנית תרבותית מדינת ישראל-כמדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית דמוקרטית- ישראל היא מדינתו של העם היהודי בארץ ובתפוצות. המדינה מזוהה ברמה הקולקטיבית עם לאום אתני-תרבותי יהודי ומבטאת את זכותו להגדרה עצמית לאומית. במדיניות ההגירה יש העדפה ללאום היהודי. חלק מהסמלים, המועדים הרשמיים החוקים ומוסדות המדינה נותנים ביטוי ליסודות האתניים-תרבותיים היהודיים (מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, מורשת ודת). לצד הגדרתה העצמית הלאומית היהודית, מדינת ישראל **מחויבת לשוויון** מלא בין כל אזרחיה ללא הבדלי השתייכות לאומית, אתנית או דתית. הריבונות על המדינה מסורה לכלל אזרחיה באמצעות הבחירות לכנסת. במדינה יהיו גם יסודות אזרחיים משותפים לכלל אזרחי המדינה.

הסבר: העמדה (ה"חלום) מדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית דמוקרטית בא לידי ביטוי בבקשתו של נשיא המדינה החדש לעשות הכל למען שילובם של המיעוטים החיים במדינה בחיי המדינה. לצמצם את הפערים בין המיעוטים והחברה היהודית ולהרחיב את השותפות של המיעוטים במדינה.

" על המדינה לעשות הכל למען השתלבותם של המיעוטים החיים בתוכנו... לצמצם את הפערים ולהרחיב את השותפות".

קישור: מנאומו של הנשיא עולה הקריאה לאזרחי מדינת ישראל לצד ההגדרה העצמית הלאומית היהודית להתחייב לשוויון לכלל אזרחיה של המדינה ללא הבדלי השתייכות לאומית אתנית או דתית. נשיא המדינה קורא לשיתוף פעולה, השתלבותם והרחבת השיתופיות של המיעוטים החיים מדינה.

פרק רביעי:

16. **ציין :** הפנייה לערבים תושבי מדינת ישראל

הצג: הפנייה לערבים תושבי מדינת ישראל שזה עתה קמה - לשמור על השלום, לקחת חלק בהקמת המדינה, על יסוד אזרחות מלאה ושווה במדינה וייצוג מתאים בכל מוסדותיה.

הסבר: הפנייה מבין הפניות לגורמים שונים בהכרזת העצמאות, המתממשת במינוי של ראש הרשות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית בישראל, פנייה לערבים תושבי מדינת ישראל. בקטע השרה לשוויון חברתי, העומדת בראש משרד ממשלתי מבקשת למנות אזרח ערבי לתפקיד ראש הרשות של הפיתוח הכלכלי של החברה הערבית לישראל.

" השנה האחרונה הובא לאישור הממשלה מינוי של אזרח ערבי לתפקיד ראש הרשות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית בישראל".

קישור: מתוך הקטע ניתן להבין כי השרה מביאה לידי ביטוי את הפנייה בהכרזת העצמאות לקחת חלק בבניין המדינה קידום מוסדות הממשלה וייצוג שוויוני במוסדות המדינה ולכן המינוי מהווה שילוב של ערבי אזרח המדינה במשרד ממשלתי.

17. **ציין:** קביעת מדיניות ויישומה

הצג: קבלת החלטות והתווית קווי פעולות בתחומים שונים הנמצאים באחריות משרדי הממשלה בהתאם למדיניות הפנים והביטחון של הממשלה.

הסבר: תפקיד הממשלה שמתממש בפעולותיו של המשרד להגנת הסביבה, קביעת מדיניות ויישומה. בקטע מתואר המשרד להגנת הסביבה וגיבוש מדיניות כדי לצמצם את הזיהום הסביבתי שנגרם עקב השימוש בכלים חד פעמיים, אחד מדרכי ביצוע התוכנית הוא העלה במחיר מוצרי הפלסטיק.

"במסגרת פעולותיו גיבש המשרד תוכנית שמטרתה לצמצם את הזיהום הסביבתי שנגרם משימוש בכלי הפלסטיק חד פעמיים... בתוכנית שגובשה נכללת העלה ניכרת של מחירי המוצרים הללו".

קישור: השאלה עוסקת בתפקידי הממשלה וביניהם קביעת מדיניות בנושא הזיהום הסביבתי, הממשלה התוותה קווי פעולה בתוכנית להעלאת מחירי המוצרים המזהמים במטרה לנסות ולצמצם את הזיהום הסביבתי.

הצג: מדיניות העדפה מתקנת קובעת הענקת הטבה/העדפה לקבוצה/לאוכלוסייה קופחת/מופלית/חלשה, למשך זמן מסוים ובמטרה צמצום פערים/ צמצום אי שוויון.

הסבר: סוג המדיניות שבא לידי ביטוי בדברי חברת הכנסת שיזמה את הצעת החוק הוא העדפה מתקנת. לטענת חברת הכנסת רק כרבע מבין חברי הכנסת הן נשים ולכן יש לסייע להגדיל את מספר הנשים המשובצות ברשימות לכנסת באמצעות תמריץ תקציבי לאותן הרשימות אשר ישבצו שלוש נשים לפחות.

"כיום רק כרבע מחברי וחברות הכנסת הן נשים, ולכן יש לתת תמריצים לסיעות המשבצות נשים ברשימת המועמדים לכנסת.... סיעה שברשימת המועמדים שלה ישבצו שלוש נשים לפחות מכל עשרה מועמדים תקבל תוספת לתקציב הבחירות".

קישור: מתוך הקטע ניתן להבין כי מדובר במדיניות של העדפה מתקנת בשל העובדה שהצעת החוק עוסקת בשינוי של מצב קיים הנובע מהפליה מגדרית מתוך מטרה להביא לשינוי זמני אך נחוץ במצב הקיים שיאפשר שיבוצן של נשים נוספות לרשימות בכנסת.

19.

א. אני מתנגדת לצמצום מספר כלי הרכב הנכנסים למרכז העיר תל אביב כדי להקל על העומס בכבישים.

ב. אני מתנגדת לצמצום מספר כלי הרכב הנכנסים למרכז העיר תל אביב כדי להקל על העומס בכבישים בשם **הזכות לחופש התנועה** - הזכות לחופש התנועה מאפשרת לכל אדם לנוע באופן חופשי בתוך גבולות המדינה.

הטלת אגרה על נהגים והגבלתם תפגע בחופש התנועה של האזרחים והתושבים שחיים במדינה.
ג. אני בעד הטלת אגרה על נהגים המבקשים להיכנס במכוניתם הפרטית למרכז העיר תל אביב כאשר האגרה תשמש לשיפור התשתיות וציבוריות וזאת בשם **הגישה הכלכלית החברתית סוציאל-דמוקרטית** - גישה זו מדגישה את השוויון החברתי-כלכלי על פני החירות הכלכלית/מקדמת בשם הסולידריות שוויון כלכלי/צמצום פערים. במקרה הצורך הפרט יכול להישען על סיוע חברתי-כלכלי מהמדינה/הדגשת האחריות של המדינה כלפי החלש. המדינה מעורבת בתחום החברתי-כלכלי במידה רבה/מחויבת ליצור רשת ביטחון סוציאלי רחבה/מחויבת להבטיח קיום בסיסי בכבוד לכל אדם.

שימוש בכספי האגרה לצורך שיפור התשתיות ושיפור התחבורה הציבורית מהווה התערבות של המדינה לטובת רווחת הציבור.

א. אני בעד חיוב עובדי מדינה להתחסן נגד נגיף הקורונה או להיבדק להימצאות הנגיף לפרקי זמן קבועים.

ב. אני בעד חיוב עובדי מדינה להתחסן נגד נגיף הקורונה או להיבדק להימצאות הנגיף לפרקי זמן קבועים בשם **הזכות לחיים וביטחון** - זכות זו קובעת כי אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם/לכל אדם זכות לחיים ולביטחון אישי. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.

תפקיד המדינה הוא בין היתר לשמור על בריאותם הגופנית של תושבי המדינה. החיסון או לחילופין החבה להיבדק מטרתם לשמור על בריאותם של אזרחי המדינה מפני מגפת הקורונה.

אני נגד חיוב עובדי מדינה להתחסן נגד נגיף הקורונה או להיבדק להימצאות הנגיף לפרקי זמן קבועים. בשם הזכות לחירות, זכות זו קובעת כי לכל אדם זכות לחיות/להחליט/לבחור/לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי. אדם הוא יצור אוטונומי היכול להחליט בעבור עצמו על דרך פעולתו, ולכן אחראי על גופו ועל חייו/נושא באחריות למעשיו.

המדינה אינה יכולה לכפות על אזרחיה את החובה להתחסן או להיבדק בניגוד לרצונם החופשי.